

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ТРАНСЛЯЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СМИСЛІВ

Анотація

В статті доводиться, що психологічний механізм трансляції соціальних смислів полягає у взаємодії прийнятих індивідом ціннісних орієнтацій і потреб соціального схвалення. Шляхом теоретичного аналізу і з використанням емпіричних даних показано, як соціальні смисли трансформуються в особистісні смисли і надають смисл діяльності індивіда в тому числі його життю.

Ключові слова: соціальний смисл, особистісний смисл, смисл життя.

Аннотация

В статье доказывается, что психологический механизм трансляции социальных смыслов заключается во взаимодействии принятых индивидом ценностных ориентаций и потребностей социального одобрения. Путем теоретического анализа и с использованием эмпирических данных показано, как социальные смыслы трансформируются в личностные смыслы и придают смысл деятельности индивида в том числе его жизни.

Ключевые слова: социальный смысл, личностный смысл, смысл жизни.

Постановка проблеми. Наявність в науковому дискурсі понять особистісний та соціальний смисл ставить питання про їх взаємозалежність, а відтак, і питання про психологічні механізми трансляції соціальних смислів в сферу індивідуальної свідомості. Оскільки соціальні смисли представлені індивіду в формі інтерпретацій, то розкриття механізмів їх трансляції зводиться до вивчення руху феноменів які постають результатом інтерпретацій.

В психологічній літературі можна відзначити дотичні парадигми трансляції смислових соціальних феноменів в сферу індивідуальної свідомості. Так О.М.Леонтьєв називає особистісним смислом "значення значень" для особистості [1]. Тут відбувається трансляція значень в особистісні смисли. Значення - це ідеальна форма, епіфеномен який завжди спряжено з певним феноменом. Якщо це соціальна цінність - то особистісний смисл постає як значення цінності для особистості, якщо це соціально значуща мета - то вона транслюється як значення мети для особистості. На етапі прийняття значення індивідом процес трансляції соціальних смислів завершується виникненням особистісного смислу. Але психологічні парадигми, що існують на сьогодні, не розкривають весь механізм трансляції від сприйняття дійсності, її інтерпретації та механізму вичленення тих феноменів, яким індивід надає значення і особистісний смисл. Значення лише постають вже готовими, узагальненими результатами репрезентації фрагментів дійсності, ситуацій тощо.

Для розширення уявлень про трансляцію соціальних смислів в статті розглядається наступна модель психологічного механізму трансляції соціальних смислів. Актуальна ситуація інтерпретується в результаті чого

визначаються цінності, мета, ідеали тощо. В соціально-психологічному плані цими смисловими епіфеноменами представлено певне відношення наявного до належного що передбачає соціально бажану діяльність яка і містить соціальний смисл. Інтерпретація соціального смислу здійснюється або ззовні, іншими людьми, або безпосередньо індивідом який використовує для цього свій досвід та знання отримані через навчання та практичну діяльність. Визначені в процесі інтерпретації смислові епіфеномени включаються в діяльність індивіда і отримують особистісний смисл. Механізмом включення соціальних цінностей в сферу свідомості індивіда постає потреба соціального схвалення. Соціальні смислові епіфеномени, які є результатом інтерпретації, постають смислоутворюючими для діяльності індивіда. Таким чином перехід від соціальних до особистісних смислів здійснюється через репрезентацію смислових епіфеноменів. Соціальні смисли характеризують соціальні очікування, а особистісні смисли - діяльність індивіда.

Для підтвердження даної моделі психологічного механізму трансляції соціальних смислів в якості джерела емпіричних даних взято характеристики смислу життя. В дослідженні аналіз смисложиттєвих орієнтацій індивіда співставляється з соціально заданими цінностями, які передбачають соціально задану діяльність, що характеризується соціальними смислами.

Гіпотезою постає припущення, що у випадках коли смисложиттєві орієнтації співпадають з соціально заданим спрямуванням діяльності індивід переживає осмисленість свого життя. И навпаки, коли смисложиттєві орієнтації суперечать соціальним смислам то відбувається втрата смислу життя. Евристично це підтверджується спостереженнями де служіння ідеї, Батьківщині, організації тощо надихає людину на подвиг, а заробляння грошей, жаждоба влади, самоствердження через насильство приводять до втрати смислу життя. Не даремно багаті люди, олігархи вдаються до благодійності, а асоціальні елементи впадають у п'янство і "прожигання" життя. Трансляція соціальних смислів індивіду, таким чином, має велике значення для психічного здоров'я особистості.

Метою статті є теоретичне розкриття та емпіричне підтвердження описаного психологічного механізму трансляції соціальних смислів в сферу свідомості індивіда.

Методологічна концепція психологічного механізму трансляції соціальних смислів полягає в теоретичному положенні - індивід має біо-соціальну нужду, що виявляється в потребі соціальної взаємодії і зумовлює потребу соціального схвалення.

Оскільки соціальні смисли характеризують соціально бажану діяльність, то вони функціонують в суспільстві як соціальні очікування, ціннісні орієнтації, ідеали тощо. Їх трансляція в сферу свідомості індивіда і їх реалізація в індивідуальній діяльності має забезпечуватися соціальними стимулами. Соціальність смислів передбачає, що діяльність індивіда має смисл тільки при її відповідності соціальним очікуванням. Біологічне життя не наділяється

соціальним смислом - то є даність позбавлена смислу, в нашому розумінні. Біологічне існування є лише можливість реалізувати соціальні смисли. Життя без соціальних смислів зводиться до задоволення біотичних потреб організму. Отже, люди наділяють смислом лише свою соціальну діяльність.

Те, що людина соціальна істота означає, що її діяльність "вростає" в соціальну структуру, яку створено задля якоїсь мети. Реалізація соціальної мети і постає соціальним смислом такої структури. Однак індивід включається в соціальну діяльність із своїм особистісним смислом та своєю метою. Розходження особистісного та соціального смислів може спричиняти психологічний дисонанс для особистості. В теоретичному плані проблемою постає розкриття чинників їх суперечності.

Соціальну проблему суперечності смислів слушно відзначають деякі автори. А.Яковенко пише, що "індивідуалізація і автономізація життєвого простору для значної кількості людей роблять неактуальними звичні "правильні" смисли життєвої реалізації" [2]. За цим твердженням стоїть спостереження про факт вихолощування смислових орієнтирів в сучасному суспільстві. Батьківщина, сім'я, людство стають нічим не підтриманими цінностями. Їх дотримання ніяк не відмічається засобами соціального схвалення і навпаки, цинізм, швидке збагачення в будь який спосіб визнаються в суспільній свідомості як успіх.

Переважає більшість людської діяльності регулюється особистісним смислом, які розходяться із соціальними смислами. Маючи егоїстичне наповнення особистісні смисли спрямовують діяльність індивіда в напрямку задоволення власних, переважно вітальних потреб. Таким чином індивід втрачає зв'язок з соціальними смислами і стає позбавленим соціального схвалення. Якийсь час людина може самостверджуватися за рахунок переживання успіху та заздрощів інших але по мірі задоволення егоїстичних потреб особистісний смисл вихолощується і індивід опиняється в ситуації втрати смислу життя.

Отже, основним психологічним чинником трансляції соціальних смислів постає прагнення індивіда отримати соціальне схвалення. Отримуючи визнання своєї діяльності людина переживає позитивне почуття самореалізації і суб'єктивного задоволення. Сутність соціальних смислів полягає в тому, що потребу в самореалізації можна задовольнити тільки через соціальне схвалення. Це означає, що альтруїстичні мотиви та особистісні смисли, які наближені до соціальних смислів найкраще відповідають потребам самореалізації особистості.

Ілюстрацією такого взаємозв'язку є сублімаційні смисли. При депривації вітальних потреб індивід формує соціогенні потреби щодо самореалізації, творчості, піклування над іншими тощо. Навіть збочення в соціальній діяльності дає, нехай і ілюзорну але надію на самоствердження та самореалізацію. Взагалі то, девіантна поведінка хоча і не може отримати загального визнання, але в субкультурі відповідного середовища така поведінка

отримує схвалення. Це означає, що не тільки "хороші" смисли є соціальними, а й "погані" асоціальні смисли мають зовнішній вплив на смислову сферу індивіда.

Особистісні смисли, які виникають в процесі трансляції соціальних смислів, можуть формуватися як сублімації, а можуть поставати як цінності верхніх шаблів піраміди Маслоу. Задоволення біотичних потреб, за А.Маслоу, сприяє формуванню альтруїстичних та гуманістичних потреб у індивіда. Енергетичне живлення таких потреб може бути пояснено біо-соціальною природою нужди. Методологічне обґрунтування нужди як чинника онтогенезу особистості показано в концепції С.Д.Максименко [3]. Вже в дошкільному віці дитина активно включається в міжособистісну взаємодію з іншими не тільки для задоволення біотичних потреб, але значна доля активності дитини припадає на ігри за участі інших. Таким чином, проявляється соціальна сторона нужди.

Нужда в процесі дитячих ігор проявляється не як біотичний, а як соціальний двигун розвитку психіки. Ігрова діяльність дитини вже містить елементи соціального смислу, які задають їй певний напрямок, такі як правила взаємодії і цілі гри. Тобто, особистісні смисли дитини щодо ігри постають результатом трансляції соціальних смислових конструктів. Механізмом трансляції соціальних смислів у дитини постає неусвідомлений зміст ціннісно-смислової сфери де цінність гри (бажання виграти) отримує форму соціогенної потреби.

Значну роль в формуванні ціннісно-смислової сфери дитини відіграє процес уподібнення. Через уподібнення транслюються не самі смисли а готові зразки діяльностей які наділено соціальним смислом. Інтеріоризуючи акти діяльності дитина одразу не усвідомлює її смислового змісту. Смисли починають викристалізовуватися набагато пізніше, коли дитина бере на себе певні зобов'язання в навчанні, в спорті, піклуванні за стариками, молодшими братами чи сестрами тощо. Смислова сфера починає формуватися тоді, коли в дитини з'являються перші уявлення про належне.

Потягом усього життя у людини конкурують особистісні смисли сформовані егоїстичними потребами і альтруїстичні смисли, що зумовлені соціальними смислами. Егоїстичні потреби проявляються в спрямуванні діяльності на розваги, консьюмерізм, на досягнення влади та самоствердження через насильство тощо. Альтруїстичні смисли навпаки, мають соціальне спрямування.

Для емпіричного вивчення смисложиттєвих орієнтацій було використано опитування проведене на сайті <http://zpsy.ru> за період з 2005 року по теперішній час. Опитування проведено в анонімній формі по процедурі випадкової вибірки [4]. Кількість опитаних перевищує 19000 осіб. Опитування не можна вважати репрезентативним, але великою перевагою є те, що відповіді дано щирі без примусу за ініціативою самих опитаних.

Серед відповідей опитаних виявлено три форми відповідей:

- життя має смисл;

- життя не має смислу;
- смисл життя втрачено чи не знайдено.

Показовим є той факт, що по першому пункту (життя має смисл) висловилося найменша кількість опитаних - лише біля 10% відповідей, що свідчить про серйозну суспільну проблему, яка міститься в поставленому питанні. Аргументація того, що життя має смисл цілком ґрунтується на соціальних критеріях - цінностях та цілях життя тих респондентів, що, принаймні для себе визначили поняття смислу життя.

Твердження про наявність смислу життя знаходяться в широкому діапазоні - від аргументації про цінність самого життя до визнання провідної ролі соціальних цінностей. Відзначається, що смисл життя полягає в турботі і піклуванні за близькими та рідними людьми, в любові, в самореалізації та визнанні.

Найбільш характерні визначення смислу життя:

- жити заради любові до дітей, родини;
- мати щастя, здоров'я та визнання;
- жити заради самореалізації в сім'ї, на роботі;
- творити добро людям;
- смисл життя в творчості;
- смисл життя в духовному рості;
- жити заради мети і прагнення до неї;
- смисл життя пов'язано з Богом.

Дані визначення смислу життя по-перше, стверджують його існування, по-друге, треба відзначити соціальність смислу оскільки такі категорії як любов, визнання, добро, творчість, Бог тощо мають зовнішню локалізацію. Коли смисл бачиться в самому житті, то варіації при конкретизації такого визначення досить широкі. Мається на увазі і життя заради інших і важливим постає цінність самого існування.

Отже, в концепціях, що стверджують існування смислу життя присутні альтруїстичні цінності, благополуччя дітей, сім'ї, батьків, турбота про інших, цінності самореалізації тощо.

В дослідженнях ціннісних орієнтацій за методом Рокіча виокремлено перші позиції, які посідають здоров'я, сім'я, добробут, що співпадає з цінностями зазначеними опитаними у визначеннях смислу життя. Показовою є розбіжність в масовості таких ціннісних орієнтацій та порівняно невеликою кількістю людей, які визнають існування смислу життя. Це свідчить про утруднення трансляції соціальних смислів через ціннісні орієнтації оскільки вони не набувають особистісного смислу для індивідів. Загалом можна вважати, що смисл життя визнають люди з вказаними вище ціннісними орієнтаціями. Наприклад:

- Дати життя самому собі, стати тим, чим людина є потенційно,
- Смисл життя полягає в любові,

Смисл в справжньої, теплій, надійній любові до свого чоловіка, дітей,

- Смысл - у творчості,
- Смысл - знайти себе в житті, знайти, те, що ти любиш по справжньому
- Смысл - в доброті, допомозі, співчутті,
- Смысл життя випромінювати, творити добро,
- Створювати гармонію, підтримувати близьких,
- Бути щасливим у всіх аспектах,
- Смысл життя - щастя і визнання,
- Смысл життя пов'язаний з Богом,
- Смысл - у моральному способі життя,
- Смысл життя в близьких і дорогих мені людях.
- Я б сенс життя пов'язала з місією на землі.

Велика кількість відповідей містить твердження про втрату смислу життя або складність в його пошуках. Висловлювання про те, що смислу життя втрачено можна поділити на дві групи: депресивні стани у зв'язку з втратою близьких та рідних людей, та твердження і роздуми щодо пошуку смислу життя. Характерним для цих думок є переконання, що смысл в житті є, а у тих хто втратив рідних смысл був.

- Коли помер мій рідний брат моє життя теж закінчилося,
- Я втратила свого сина і маму
- Пішла дружина і все рухнуло
- Рік тому у мене помер батько, навіть жити не полюбив
- Коли померла мама, я як би і не живу.
- Смысл життя я втратила, коли помер мій чоловік.
- Поки в лікарні лежав багато передумав. І головне - жив то навіщо?
- Чому ми народжуємося для того щоб померти? І що б ми не робили:

Кар'єра, духовний розвиток, всякого роду досягнення і т.д. Ми все одно вмираємо.

- Ми ростимо дітей, вмираємо, наші діти ростять дітей, вмирають і так далі .. хіба це смысл?

Смерть постає чинником, який вносить абсурд в життя. Усвідомлення обмеженості життя викликає страх, який важко подолати більшості людей. Натомість, людина відчуває втрату смислу життя.

Часто проблеми з знаходженням смислу життя відчувають інваліди та люди з серйозними вадами здоров'я. Природні обмеження не дозволяють інвалідам прагнути самореалізації хоча існують і протилежні приклади. Інші життєві негоди також завдають стрес і призводять до депресій. Людина втрачає смысл життя, вдається до рефлексії або розпачу. Наприклад:

- Поки були молоді працювали, дітей ростили - як білка в колесі я крутилася. І раптом пенсія, діти розлетілися ...

- Після цього я більше не змогла мати дітей,
Але розумію що життя пройшло повз,

- У мене немає дітей, коханої людини, немає здоров'я щоб народити цю дитину, а найголовніше немає цього очікування дива, казки коли ти чекаєш це з кожним новим днем.

Вирішення вітальних життєвих проблем загострює питання про смисл життя. Це можна побачити в таких прикладах:

- Раніше я думала, що сенс життя - це якась мета, реалізація самої себе. Тепер, досягнувши цього, я відчуваю незадоволеність і порожнечу. ... Головне призначення смислу життя - заповнення тієї самої порожнечі.

- Великі гроші, професійна спроможність, статус, улюблена сім'я, перевірені друзі і впевненість у завтрашньому дні проблему смислу життя не вирішують. Навпаки, загострюють.

- Шостий десяток. Діти дорослі, онуки далеко. Дружина зайнялася танцями. Нічого спільного не залишилося. Друзів немає. Повна самотність.

Для людей, які шукають смисл життя характерним є відсутність або декларативність соціальних ціннісних орієнтацій - сім'я, любов, самореалізація тощо. Невіра в суспільні цінності, чим би цю невіру не було зумовлено, теж викликає депресивні стани. Люди страждають від відсутності цілей в житті і не бачать виходу з такого стану. От висловлювання такого стибу:

- Невже варто все життя займатися тим, що нав'язали, що престижно в цьому суспільстві ...

- Для мене сенс життя кохати і бути коханою. Але де знайти цю любов?

- Втомився від усього цього, від повсякденної суєти, від обману, самотності і нерозділене кохання.

- Я так нічого не зробила у своєму житті значимого, нічого не домоглася і здається нічого з себе не уявляю.

- Раніше викроювала час на басейн, в кіно ходила, театр. Тепер ні на що сил немає.

- Я не хочу любові, я не хочу жити як всі ... сім'я, робота, дім, діти, відпочинок раз на рік на море.

- Не було сил жити ... а навіщо: я не вдалася ні як мати, ні як дружина, ні як дочка ... ніяк, ніяк, ніяк ...

Схожі думки мають люди, які не визнають смислу життя. Аналізуючи такі висловлювання теж бачимо, що егоцентричне ставлення до життя позбавляє людей смислу життя. Люди, які не бачать смислу життя пишуть:

- У житті немає ніякого сенсу. Життя воно на те й життя щоб жити але можна придумати в ньому для краси смисл.

- Людина - звичайна тварина. Тому всі розмови про смисл життя не мають ніякого сенсу.

- Урвися моє життя сьогодні або завтра ніхто смислу не розбере ...

- Смисл життя, доступний для нашого розуміння - це розмноження і функціонування в даному світі.

Цей маразм схожий на насіння, лузати і плюєш, нескінченний процес, смисл якого в самому процесі.

- Певного смислу в моєму житті я не бачу. Для мене життя це мої бажання. То чого мені хочеться, то до чого я прагну...

- Смислу немає - є короткочасне отримання задоволення ...

У висловлюваннях де не визнається існування смислу життя акцентується увага на тому, що люди смертні, а між народженням та смертю є просте існування тому життя не має смислу. Для таких думок характерна егоцентричність, а пошук смислу знаходиться в діапазоні від абсурдності біологічного існування людини до абсурдності існування людства в цілому.

Про абсурдність постановки питання щодо смислу життя писав ще А.Камю. "Абсурдно зіткнення між ірраціональністю і несамовитим бажанням ясності, заклик якого віддається в самих глибинах людської душі" [5, с. 34]. До того ж, Камю погоджується з тим, що "Хайдеггер холоднокровно розглядає уділ людський і оголошує, що існування нікчемне" [там само, 36]. Такі думки не враховують соціальну діяльність людей. Людина виховує дитину, доглядає чи лікує хворого, рятує дитину в пожежу, дає світу шедевр мистецтва - це акти соціальної дії мають відчутний смисл для іншого, а тому існування не слід називати нікчемним, а життя абсурдним.

Психологічну характеристику смислу Камю бачить в єдності з природою - "Будь я деревом чи твариною, життя набуло б для мене смисл" [там само, 51]. З цього випливає, що соціальність руйнує смисл. Свідомість, на його думку, і є причиною втрати смислу людиною - "Разом з нею (свідомістю - Б.І.) в людське життя вторгається абсурд ..." [там само, с. 52]. Це вірно для егоцентричного ставлення до життя. Людям важко подивитися на життя не з точки зору власних вигод, а з точки зору соціальної місії людини. Така мораль притаманна релігійним доктринам, де служіння богу переконливо представлено в догмах. Приймаючи їх на віру індивід розкривається для трансляції соціальних смислів, стає придатним сприймати соціальні обов'язки, місію тощо. Свідомість дано людині не стільки для усвідомлення абсурду, скільки для включення в соціальний світ створений людством в своєму культурно історичному русі.

В соціальній психології провідне місце займають дослідження ціннісних орієнтацій людей. Такі дані опосередковано свідчать і про смисложиттєві орієнтації. Цікаві дані отримано Всеросійським Центром вивчення суспільної думки (табл. 1) [6]. Інтерпретація ціннісних орієнтацій в контексті ставлення людини до поняття смислу життя підтверджує поставлену в нашому дослідженні гіпотезу - смисл життя визначається соціальними цінностями "сім'я", "друзі", "місія" тощо. Загалом маються на увазі ціннісні орієнтації соціально спрямованого змісту.

З таблиці 1 видно, що перші три позиції пріоритетів знаходяться в одному інтервалі з похибкою в 3,4%. Ці пріоритети ґрунтуються на цінностях, які можна вважати альтруїстичними, спрямованими на соціальну взаємодію, на служіння сім'ї, дітям, друзям, суспільству (бути чесним означає стримувати егоїстичні схильності).

З іншого боку, найбільша кількість людей вірять в існування смислу життя, донедавна мали його або шукають і роздумують над тим, що є смисл життя.

Таблиця 1.

Чого б Ви хотіли досягти у власному житті?

	Общий рейтинг (в %)	Пол	
		Мужчины	Женщины
Створити щасливу сім'ю, виховати гарних дітей	93	93	94
Мати надійних друзів	91	92	90
Чесно прожити своє життя	90	89	90
Мати цікаву роботу	86	88	84
Займатися улюбленою справою, творчістю	82	84	80
Отримати хорошу освіту	79	79	78
Мати багато вільного часу і проводити його в своє задоволення	76	75	76
Побувати в різних країнах світу	72	73	72
Зробити кар'єру	54	56	52
Стати багатою людиною	52	58	48
Мати власний бізнес	42	50	36
Потрапити в еліту суспільства	23	25	21
Стати знаменитим	22	24	20
Мати доступ до влади	18	21	16

Друга частина питань опитувальника мають, різною мірою, егоцентричну орієнтацію. В одному інтервалі знаходяться пріоритети: цікава робота і улюблена справа; вільний час і подорожі; кар'єра і статок; потрапити до еліти, здобути владу або стати відомим. З аналізу відповідей про смисл життя слідує, що люди з егоїстичними пріоритетами заперечують смисл життя або трактують його як позбавлене соціального смислу біологічне існування людини. Небажання визнати соціальність смислу життя приводить людей до психологічних проблем аж до депресій та суїцидальних настроїв.

З теоретичного аналізу і аналізу емпіричних даних слідує, що психологічний механізм трансляції соціальних смислів складається з двох елементів. Має бути інтерпретація соціальних цінностей і у людини має бути актуалізовано потребу в соціальному схваленні. За цих умов соціальні смисли через соціальні цінності транслюються в сферу свідомості індивіда і посідають там місце особистісних смислів.

Висновки. На наше переконання, людство постійно покращує умови свого існування і, хоча зараз є серйозні проблеми з екологією, людство намагається виправляти, зменшувати негативні наслідки втручання в екологічний баланс в цілому на планеті та в окремих регіонах. І в покращенні умов існування людей, і в боротьбі за екологічний баланс є смисл діяльності

людства, а включення окремої людини в створення кращих умов для близьких є смисл життя людини. Серед людей достатньо тих хто живе такими смислами але багато і таких хто не усвідомлює смислу життя.

Список використаних джерел

1. Леонтьев А.Н. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Г. Асмолов, М. П. Леонтьева // Избранные психологические произведения: В 2-х т. - Т. II. - М. : Педагогика, 1983. - 320 с.
2. Яковенко А. О смысле жизни с позиции рефлексии / А.Яковенко // Соціологія: теорії, методи, маркетинг. №4. - 2011. - С. 121-142.
3. Максименко С.Д., Максименко К.С. Теоретичні проблеми само здійснення особистості / С.Д.Максименко [та інші] // Збірник наукових праць. Вип. 5. - К.-Подільський, 2009. - С. 3-14.
4. Смысл жизни [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://zpsy.ru/opinions.htm>
5. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство: Пер. с фр.- М.: Политиздат, 1990. - 415 с.- (Мыслители XX века).
6. Друзья, семья, честная жизнь: жизненные приоритеты россиян // ВЦИОМ. - Пресс-выпуск №1973. - М., 11 марта 2012 г. - Режим доступа: <http://wciom.ru/index.php?id=459&uid=112593>

Summary

The article proves that the psychological mechanism of the social senses transmission is based on the interaction between the value orientations accepted by the personality and the needs of the social approval .By means of the theoretical analysis and the using of the empirical data it is shown the way the social senses transform themselves into the personal senses and the way they give the sense to the personality activity including his life.

Keywords: the social sense, the personal sense, the life sense.